

2-6-21

ལེགས་ཉེར་གཅིག་པ། སྐྱེ་གྱི་སྤྲེ་ཚན་དང་སྦྱར་
ཐབས་བསྟན་པ།

ГЛАВА 21. ГРУППЫ И ПРИНЦИПЫ
СОЧЕТАНИЯ ЛЕКАРСТВ

དེ་ནས་ཡང་དྲང་སྲོང་རིག་པའི་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་འདི་སྐད་ཅེས་གསུངས་སོ། །ཉེ་དྲང་སྲོང་ཚན་པོ་ཉོན་ཅིག།

Then again Sage Rigpai Yeshe (*rig pa'i ye shes*) spoke, saying, "O great Sage,listen.

Затем мудрец-риши (*drang srong*) Ригпей Еше (*rig pa'i ye shes*) снова изрек: «О великий мудрец, слушай!

སྦྱར་ཐབས་སྤྲེ་ཚན་པོ་སྦྱར་ལུས་པར་སྦྱར།།

The methods of compounding medicines are revealed through collective grouping of medicines having similar actions, compounding of medicines on the basis of similar taste and compounding of medicine on the basis of similar potency.

Принципы сочетания: 1. по разделам, 2. по вкусу и по действию.

ནད་གང་སེལ་བ་སྐྱེ་གྱི་སྤྲེ་བསྟན་པ། །ག་བྱུར་ཚན་དན་དཀར་པོ་གི་མིང་དང་། །ཅུ་གང་གྱུར་གྱུ་ལྷན་སྤྲེ་བོ་
རྣམས། །ཚ་བ་སྦྱར་མོང་སྦྱིར་འཛོམས་སྐྱེ་གྱི་ཡིན།།

The groups of medicines that cure specific disorders are revealed herewith; *ga bur, tsan dan dkar po, gi wam, cu gang, gur kum* and *utpal sngon po* are the group of medicines that in general cure general hot disorder.

Объяснение разделов лекарств, устраняющих те или иные болезни. 1.1.1 *ga bur, tsan dan dkar po, gi wam, cu gang, gur kum* и *utpal sngon po* – группа лекарств подавляющих общий жар в целом.

ཉིག་ཏུ་གསེར་གྱི་མེ་ཉོག་དུག་མོ་ལྷུང་། ། བོང་ང་དཀར་པོ་རྩ་མཁྲིས་གཡའ་གྱི་མ། ། གྱི་སྣེ་སྐྱེར་པ་མཁྲིས་པ་སེལ་བའི་སྟེ། །

Tig ta, gser gyi me tog, dug mo nyung, bong nga dkar po, rtsa mkhris, g.ya' kyis ma, kyi lche and *skyer pa* are the group of medicines that cure *mkhris pa* disorders.

1.1.2 *Tig ta, gser gyi me tog, dug mo nyung, bong nga dkar po, rtsa mkhris, g.ya' kyis ma, kyi lche* и *skyer pa* – группа лекарств, устраняющих трипа (*mkhris pa*).

ཅན་དན་དམར་པོ་མཚོ་མོ་སང་ལྗང་དང་། ། ཉོང་ལེན་བ་ཤ་ཀ་དང་སྐྱུ་རུ་ར། ། རི་སྐོན་སྤང་རྩེ་དོ་བོ་བཙོད་དང་། ། ཚོས། ། འབྲས་ནད་སེལ་བར་བྱེད་པའི་སྐྱན་སྟེ་ཡིན། །

Tsan dan dmar po, mdzo mo, seng ldeng, hong len, ba sha ka, skyu ru ra, re skon, spang rtsi do po, btsod and *tshos* are the group of medicines that cure blood disorders.

1.1.3 *Tsan dan dmar po, mdzo mo, seng ldeng, hong len, ba sha ka, skyu ru ra, re skon, spang rtsi do po, btsod* и *tshos* – группа лекарств, устраняющих болезни крови.

གི་སྤོ་གསེར་གྱི་མེ་ཉོག་བོང་ང་དཀར། ། ཀ་དུར་བྱི་ཚོར་དེ་བ་པར་པ་ཏ། ། འབྲས་རྒྱང་རིམས་ནད་སེལ་བའི་སྐྱན་སྟེ་ཡིན། །

Gi waM, gser gyi me tog, bong nga dkar po, ga dur, byi tsher, de ba, par pa ta, khrag rkang are the group of medicines that cure *rims*.

1.1.4 *Gi waM, gser gyi me tog, bong nga dkar po, ga dur, byi tsher, de ba, par pa ta, khrag rkang* - группа лекарств, устраняющих болезни рим (*rims*).

སྒྲ་ཚི་བོང་ང་དཀར་སེར་དམར་པོ་གསུམ། །བྱུང་ལྗེར་དཀར་སྐྱུག་དཔའ་བོ་དཀར་སེར་ཅུང། །རྣམ་པར་རྒྱ་ཐུབ་ལྷག་ཤ་
ཉ་བོ་དང་། །ཡུང་བ་གང་ག་ཚུང་དང་རེ་རལ་དང་། །འོམ་བུ་ལྷང་རྒྱན་ལྷང་ཚི་དོ་བོ་དང་། །སེ་ཚོད་སྐྱེར་པའི་བར་ཤུན་
དུག་སྐྱེན་གྱི།

Gla rtsi, bong nga dkar po, bong nga ser po, bong nga dmar po, khyung lder dkar po and smug po, dpa'bo dkar po, and ser po, rtsad, rnam par rgyu thab, stag sha, ha bo, yung ba, gang ga chung, re ral, 'om bu, spang rgyan, spang rtsi do bo, se rgod, skyer pa'i bar shun are the group of medicines that cure poisoning.

1.1.5 *Gla rtsi, bong nga dkar po, bong nga ser po, bong nga dmar po, khyung lder dkar po* и *khyung lder smug po, dpa'bo dkar po* и *dpa'bo ser po, rtsad, rnam par, rgyu thab, stag sha, ha bo, yung ba, gang ga chung, re ral, 'om bu, spang rgyan, spang rtsi do bo, se rgod, skyer pa'i bar shun* – группа лекарств против отравлений.

ལུ་གང་གིང་མངར་རྒྱན་འབྲུམ་ལྷར་བུ་དང་། །བྱ་རྟ་ག་དུར་ཨ་གྲོང་སྒོ་ལོ་དཀར། །སྐྱུག་འདྲ་ལ་སོགས་སྒོ་སྐྱེན་གྱི་ཚན་
ཡིན།

Cu gang, shing mngar, rgun 'brums, star bu, ru rta, ga dur, a khrong, sro lo dkar po and sug 'dra are the group of medicines that cure disorders of the lungs.

1.1.6 *Cu gang, shing mngar, rgun 'brums, star bu, ru rta, ga dur, a khrong, sro lo dkar po* и *sro lo sug 'dra* и др. – группа лекарств для лёгких.

སྐྱེ་ཉེས་ཀུརྟ་ཀ་རི་ཨ་ག་བླ། །འོ་སྒོད་བྱ་རྟ་གུ་གུལ་སྐྱོག་སྐྱེ་རྣམས། །ཚུང་དང་ཚད་བར་ལྡན་པའི་སྐྱེན་གྱི་ཡིན། །

sLe tres, kaNDa ka ri, a ga ru, go snyong, ru rta, gu gul and *sgog skya* are the group of medicines that cure hot disorder associated with *rlung*.

1.1.7 *sLe tres, kaNDa ka ri, a ga ru, go snyong, ru rta, gu gul* и чеснок – группа лекарств против сочетания лунг (*rlung*) и жара.

བསེ་ཡབ་མ་རྒྱ་བྱ་སྐྱེ་བུ་དང་། །ལྷུ་ལྷལ་སེ་འབྲུ་སྐྱེ་སྐྱེ་བྱ་ར། །བད་ཀན་ཚ་བ་སེལ་བའི་སྐྱེན་གྱི་ཡིན། །

bSe yab, ma nu, 'u su, star bu, utpal, se 'bru, sga skya and *skyu ru ra* are the group of medicines that cure hot disorder associated with *bad kan*.

1.1.8 *bSe yab, ma nu, 'u su, star bu, utpal, se 'bru, sga skya* и *skyu ru ra* – группа лекарств, устраняющих жар бекен (*bad kan*).

སྐྱ་སྐྱ་སྐྱ་ཤིང་གུན་ལ་རུ་ཚ། །བཙེང་སློག་བད་རླུང་སེལ་བའི་སྐྱ་སྐྱ་ལོ། །

sMan sga, sga skya, shing kun, kha ru tshwa, btsong, sgog are the group of medicines that cure combined disorders of *bad kan* and *rlung*.

1.2.1 *sMan sga, sga skya, shing kun, kha ru tshwa*, лук и чеснок – группа лекарств, устраняющих сочетание бекен (*bad kan*) и лунг (*rlung*).

སེ་འབྲུ་ཕོ་བ་རིས་དང་བི་བི་ལིང་། །སྐྱ་སྐྱ་ཅི་ཏུ་ཀ་དང་ཀ་ཀོ་ལ། །སྐྱ་སྐྱ་ཤིང་ཚ་འཇམ་འབྲས་བྱི་ཏང་ག། །ད་ལིས་བྱི་
ར་ནག་པོ་ལ་ལ་ཕུད། །དབྱི་མོང་སྐབ་ཀ་ལྗེ་ཚ་ཅབས་རུ་ཚ། །རྒྱ་ཚྭ་རྒྱམ་ཚྭ་རྩ་ཚྭ་ཐལ་ཚྭ་རྣམས། །བད་ཀན་གང་བ་སེལ་
བའི་སྐྱ་སྐྱ་ལོ། །

Se 'bru, pho ba ris, pi pi ling, sman sga, tsi tra ka, ka ko la, sug smel, shing tsha, 'jam 'bras, byi tang ga, da lis, zi ra dkar po, la la phud, dbyi mong, srub ka, lce tsha, tsabs ru tshwa, rgya tshwa, rgyam tshwa, rwa tshwa and *thal tshwa* are the group of medicines that cure cold disorders associated with *bad kan*.

1.2.2 *Se 'bru, pho ba ris, pi pi ling, sman sga, tsi tra ka, ka ko la, sug smel, shing tsha, 'jam 'bras, byi tang ga, da lis, zi ra dkar po, la la phud, dbyi mong, srub ka, lce tsha, tsabs ru tshwa, rgya tshwa, rgyam tshwa, rwa tshwa* и *thal tshwa* – группа лекарств, устраняющих холод бекен (*bad kan*).

རྩ་ཏི་བུ་རམ་རམ་སྐྱ་རླུང་སྐྱ་ལོ། །

Dza ti, bu ram (jaggery) and various bones are the group of medicines that cure *rlung* disorders.

1.2.3 *Dza ti*, бурам (*bu ram*) и различные кости – лекарства для лунг (*rlung*).

སློལ་དཀར་ཐལ་ཀ་རྩོ་རྩེ་སོ་མ་ར། །སེང་ལྷེང་སྐྱེར་བ་ཚུ་སེར་སྐྱེན་གྱི་སྒྲེ། །

sPos dkar, thal ka rdo rje, so ma ra dza, seng ldeng and *skyer pa* are the group of medicines that cure *chu ser* disorders.

1.3.1 *sPos dkar, thal ka rdo rje, so ma ra dza, seng ldeng* и *skyer pa* – группа лекарств для чхусер (*chu ser*).

སླ་ཚེ་ཤིང་ཀུན་སྐོག་སྐྱེ་མ་རུ་ཚོ། །ཐང་སྐོམ་ལང་ཉང་ཚེ་དང་བྱི་ཉང་ག། །དྲེས་འབྲུ་འབྲུ་སྐྱོགས་ལུར་ཐལ་སྐོན་ཤིང་འབྲུ། །དུ་བ་གཡེར་མ་སྐྱེ་མ་སྐོན་སྐྱེན་སྒྲེ། །

gLa rtsi, shing kun, sgog skya, ma ru tse, thang phroms, lang tang tse, bui tang ga, dres 'bru, 'bu skyogs, phur thal, srin shing 'bru, dwa ba, g.yer ma, sbru ma are the group of medicines that cures *srin* disorders.

1.3.2 *gLa rtsi, shing kun, sgog skya, ma ru tse, thang phroms, lang tang tse, byi tang ga, dres 'bru, 'bu skyogs, зола phur mong, srin shing 'bru, dwa ba, g.yer ma, spru ma* – группа лекарств против син (*srin*).

ཀ་བེད་བིལ་བ་ད་ཏྲིག་མོན་ཆ་ར། །སྐྱལ་དང་ཐ་རམས་ན་རམས་རྒྱ་སྐྱོགས་ཤིང་། །གཙོད་ཐྲག་བྱ་རྒྱང་འབྲུ་གཙོད་སྐྱེན་སྒྲེ་ཡིན། །

Ka bed, bil ba, da trig, mon cha ra, smag, tha rams, na rams, rgya skyegs, gtsod khrag, bya rkang are the group of medicines that cure diarrhea.

1.3.3 *Ka bed, bil ba, da trig, mon cha ra, smag, tha rams, na rams, rgya skyegs*, кровь *gtsod, bya rkang* - группа лекарств, останавливающих диарею.

རྒྱ་ཚྭ་རྒྱ་ཚྭ་གསེར་གྱི་བྱེ་མ་དང་། །ཐྲིག་སྐོན་སྐྱེ་ལ་ཉི་དགའ་ཚུ་སྐྱེན་སྒྲེ། །

rGya tshwa, rgyam tshwa, gser gyi bye ma, sdig srin, sug smel, nyi dga' are the group of medicines that are diuretics.

1.3.4 *rGya tshwa, rgyam tshwa, gser gyi bye ma, sdig srin, sug smel, nyi dga'* – группа лекарств против отёков.

སོན་ཆ་རི་ཤོ་སྤྱང་ཚོར་བྱ་དག་དང་། །གསེར་ཕུང་འབྲི་ཏ་ས་འཛིན་སྦྱི་འབྲུ་དང་། །གཡའ་གྱི་ཡུངས་ཀར་ལ་སོགས་སྤྱགས་སྐྱེན་གྱི། །

Son cha, ri sho, spyang tsher, shu dag, gser phud, 'bri ta sa 'dzin, skyi 'bru, g.ya' kyi ma and *yungs kar* are the group of medicines that are emetics.

1.3.5 *Son cha, ri sho, spyang tsher, shu dag, gser phud, 'bri ta sa 'dzin, skyi 'bru, g.ya' kyi ma, yungs kar* и другие – группа рвотных лекарств.

ཨ་རུ་ར་དང་དོང་ག་ལྷོ་ལྷོ། །དུར་བྱིད་ཐར་བུ་ལྷུ་ཚ་སྤོན་བྱ་དང་། །ཁྲོན་བྱ་ཚོ་ལྷག་རེ་ལྷག་ཚུ་ཚ་རྣམས། །འབྲུ་བར་བྱེད་པའི་སྤྱན་གྱི་སྤེ་ཚན་ཡིན། །

A ru ra, danda, dong ga, shrl khaNDa, dur byid, thar nu, lcum rtsa, sngon bu, khron bu, tsi stag, re lcag, and *chu rtsa* are the group of medicines that are purgatives.

1.3.6 *A ru ra, danda, dong ga, shrl khaNDa, dur byid, thar nu, lcum rtsa, sngon bu, khron bu, tsi stag, re lcag* и *chu rtsa* – группа послабляющих лекарств.

སྤྱར་ཐབས་རོ་སྦྱར་བུ་ལ་སྦྱར་བ་གཉིས། །རོ་བཟེབས་སྦྱར་བ་ལྷ་བཅུ་ཚ་བདུན་ཏེ། །གཉིས་པར་སྤྱར་ལ་མངར་ལྷ་སྤྱར་བ་བཞི། །ལན་ཚུ་གསུམ་ལ་ལ་གཉིས་ཚ་བ་གཅིག། །གསུམ་དུ་སྤྱར་ལ་མངར་བཅུ་སྤྱར་བ་དུག། །ལན་ཚུ་གསུམ་ལ་ལ་བ་གཅིག་བྱ་ཉིད། །བཞི་སྤྱར་མངར་བཅུ་སྤྱར་བཞི་ལན་ཚུ་གཅིག། །ལྷ་སྦྱར་མངར་བ་ལྷ་ལ་སྤྱར་བ་གཅིག། །བཞི་བ་གཉིས་པ་བཅོ་ལྷ་ལྷ་བ་དུག། །གསུམ་པ་ཉི་བྱ་དུག་དུ་སྤྱར་བ་གཅིག། །རྒྱང་བ་དུག་ཉེ་དུག་ཚུ་ཚ་གསུམ་མོ། །འཕེལ་ཟད་བདུན་ཚུ་ཚ་བཞིའི་གཉེན་པོར་སྦྱོར། །

Methods of compounding medicines are of two on the basis of taste and potency. Compounding medicines on the basis of taste consist of fifty-seven different combinations. The combination of two different tastes includes five sweet-based taste¹, four sour-based taste², three salty-based taste³, two bitter-based taste⁴ and one hot-based taste⁵. The combination of three different tastes includes ten sweet-based taste⁶, six sour-based taste⁷, three salty-based taste⁸ and one bitter-based taste⁹. The combination of four different tastes includes ten sweet-based taste¹⁰, four sour-based taste¹¹ and one salty-based taste¹². The combination of five different taste includes five sweet-based taste¹³ and one sour-based taste¹⁴. In all, there are fifteen different compounds in each of the four and two combined taste, six different compounds of five combined taste, twenty different compounds of three combined taste, one compound of six combined taste and six different compounds of the individual six tastes, thereby making a total of sixty-three compounds. These compounds are to be employed against the seventy-four distinct classifications of disorders derived from an excess and deficiency of *nyes pa*.

2. Принципов сочетания два: по вкусу и по действию. 2.1 Сочетаний по вкусу может быть пятьдесят семь, 2.1.1 двойных сочетаний на основе сладкого вкуса – пять, на основе кислого вкуса – четыре, солёного – три, горького – два, жгучего – одно. 2.1.2 Тройных сочетаний на основе сладкого вкуса – десять, кислого – шесть, солёного – три, горького – только одно. 2.1.3 Сочетаний четырёх вкусов на основе сладкого – десять, кислого – четыре, солёного – одно. 2.1.4 Сочетаний пяти вкусов на основе сладкого – пять, на основе кислого – одно. 2.1.5 Итого сочетаний по два и четыре вкуса – по пятнадцать, по пяти вкусам — шесть. Сочетаний трех вкусов – двадцать, шести — одно; и шесть простых вкусов - всего шестьдесят три. Это средства против семидесяти четырех [комбинаций] увеличений и истощений.

རུས་པར་སྐྱར་ལ་ཞི་དང་སྐྱང་བ་གཉིས། །ཞི་བྱེད་སྐྱུར་སྐྱུར་ལྡེ་ཚན་ལྔ་འཕ་བདུན། །ཐང་བྱེ་རིལ་བུ་ལྡེ་གུ་སྐྱུར་མར་
ལ། །སྐྱུར་ཚང་འབྲི་ཏ་གཉིས་ཏེ་བདུན་དུ་བཤད། །

Methods of compounding medicines on the basis of potency consist of two main approaches: *zhi byed* (pacification) and *sbyang byed* (evacuation). The techniques of compounding pacifying medicine consist of five or seven categories. Decoction, powder,

pill, paste, medicinal butter are the five categories. An addition of medicinal *chang* and *khanda* makes seven categories.

2.2 Сочетаний по действию два: умиротворяющие (*zhi byed*) и очищающие (*sbyang byed*). 2.2.1 Групп умиротворяющих лекарств пять или семь: отвары, порошки, пилюли, пасты дегу, лечебные масла – пять, а вместе с лечебным чангом и кханда – будет семь.

སྨྱོན་བྱེད་འཇམ་ཚི་བཤལ་སྐྱུགས་ནི་རྩ་ཉ། །སྨྱོན་ཉེས་གསུམ་འདུས་པ་མགོ་ནད་འབྱིན། །བཞི་བརྒྱ་ཚ་བཞི་ནད་ཀྱི་
གཉེན་པོར་སྨྱོར། །ཞེས་གསུངས་སོ། །

The techniques of compounding evacuative medicines consist of mild enemas, purgatives, emetics, strong enemas and nasal cleansing which cleance the disorders of *rlung*, *mkhris pa*, *bad kan (nyes pa gsum)*, *'dus pa* and head disorders , respectively. They are used against the four hundred and four distinct classifications of disorders.” Thus it was said.

2.2.2 Очищающие: джамци (*'jam rtsi*), слабительные, рвотные, нируха (*ni ru ha*) и носовые очищающие, которые устраняют три ньепы, сложные комбинации (*'dus pa*) и болезни головы. 2.2.3 Это средства от 404 болезней.» Так сказано.

བདུད་ཚི་སྨྱོན་པོ་ཡན་ལག་བརྒྱད་པ་གསང་བ་མན་ངག་གི་རྒྱུད་ལས་སྡེ་ཚན་དང་སྐྱུར་ཐབས་བསྟན་པའི་ལེན་སྡེ་ཉི་ཤུ་
ཚ་གཅིག་པའོ། །

This is the twenty-first chapter, which reveals the groups and methods of compounding medicines, from the Secret Quintessential Instructions on the Eight Branches of the Ambrosia Essence Tantra.

Это двадцать первая глава «Объяснение групп и принципов сочетания» из «Экстракта амриты — восьмичленной тантры тайных наставлений».

¹ Five sweet-based tastes are sweet and sour; sweet and salty; sweet and bitter; sweet and hot; and sweet and astringent.

² Four sour-based tastes are sour and salty; sour and bitter; sour and hot; sour and astringent.

³ Three salty-based tastes are salty and bitter; salty and hot; salty and astringent.

⁴ Two bitter-based tastes are bitter and hot; bitter and astringent.

⁵ One hot-based taste is hot and astringent.

⁶ Ten sweet-based tastes are sweet, sour and salty; sweet, sour and bitter; sweet, sour and hot; sweet, sour and astringent; sweet salty and bitter; sweet, salty and hot; sweet, salty and astringent; sweet, bitter and hot; sweet, bitter and astringent; sweet, hot and astringent.

⁷ Six sour-based tastes are sour, salty and bitter; sour, salty and hot; sour, salty and astringent; sour, bitter and hot; sour, bitter and astringent; sour, hot and astringent.

⁸ Three salty-based tastes are salty, bitter and hot; salty, bitter and astringent; salty, hot and astringent.

⁹ One bitter-based taste is bitter, hot and astringent.

¹⁰ Ten sweet-based tastes are sweet, sour, salty and bitter; sweet, sour, salty and hot; sweet, sour, salty and astringent; sweet, sour, bitter and hot; sweet, sour, hot and astringent; sweet, sour, bitter and astringent; sweet, salty, hot and astringent; sweet, salty, bitter and astringent; sweet, salty, hot and astringent; sweet, bitter, hot and astringent.

¹¹ Four sour-based tastes are sour; salty, bitter and hot; sour, salty, bitter and astringent; sour, salt, hot and astringent; sour, bitter, hot and astringent.

¹² One salty-based taste is salty, bitter, hot and astringent.

¹³ Five sweet-based tastes are sweet, sour, salty, bitter and hot; sweet, sour, salty, bitter and astringent; sweet, sour, bitter, hot and astringent; sweet, sour, salty, hot and astringent; sweet, salty, bitter, hot and astringent.

¹⁴ One sour-based taste is sour, salty, bitter, hot and astringent.